

HARP
SANAT

BULGAR KOMİTALARININ TARİHİ VE BALKAN HARBİNDE YAPTIKLARI

Mahmud Belig Uzdl

Harp Sanat©

www.harpsanat.com

kitap@matbumedya.com

0850 304 22 03

Yayıncı Sertifika No 28740

Genel Müdür: Emrah Çelik

İşletme Koordinatörü: Muhammed Yurt

Yayın Yönetmeni: Dr. Hakan Özkütükçü

Yayın Koordinatörü: Murat Şerefoglu

Yayıma Hazırlayan: Nuh Eşrefoglu

Son Okuma: Murat Şerefoglu

Mizanpaj Tasarım: Emir Tali

Kapak Tasarım: Efe Bozkurt

Kapak Görseli: Bulgarlarla Savaşan Türk Askerleri

(Tülay Sezgin Orman, *Askeri Müze Fotoğraf Koleksiyonunda Balkan Harbi ve Şehitleri Albümü*, s. 4.)

1. Basım, İstanbul, Şubat 2025

ISBN: 978-625-9521-51-0

Matbu Ajans / İstanbul

Matbaa Sertifika No: 48138

"Harp Sanat Yayınevi tarafından baskıya hazırlanan eserlerin hukuki sorumluluğu tamamen yazara aittir."

BULGAR KOMİTALARININ TARİHİ VE BALKAN HARBİNDE YAPTIKLARI

Hazırlayan
Nuh EŞREFOĞLU

Mahmud Beliğ Uzdil

İÇİNDEKİLER

Harp Sanat Yayınevinin Yayın Esasları	7
Yayınevinin Notu	11
Hazırlayanın Notu	15
BAŞLANGIÇ	17
I. FASIL	21
1. Osmanlı Hâkimiyetinden Evvel Bulgarlar	21
2. Osmanlı Hâkimiyeti Altında Bulgaristan	22
3. Şark Meselesi	25
4. Bulgar Rönesansına Doğru	30
a. Dini Propaganda	30
b. Siyasi Propaganda	33
c. Türk-Sırp Harbi'nde Bulgar Gönüllüleri	37
d. Türk-Rus Harbinde Bulgar Milisi	39
e. Ayastefanos [Yeşilköy] ve Berlin Muahedeleri Neticesi Şarki Rumeli'nin İlhakı, Sırp-Bulgar Harbi	40
II. FASIL	47
Meşrutiyetin İlanına Kadar Geçen Hadiseler	47
1. Makedonya Meselesi	47
2. Bulgar Siyasetinde Makedonyalıların Tesirleri	61
3. Makedonya Komitalarının Teşkilatı	66
4. Makedonya Çetelerinin Harekâtı, Islahat	69
III. FASIL	77
1. Meşrutiyetin İlanı ve Ondan Sonraki Vakalar	77
2. Balkanlıların İttifakı	83
3. Balkan Harbi'nde Bulgar Komitalarının Yaptıkları	84
4. Netice	98
EKLER	105
DİZİN	109

HARP SANAT YAYINEVİNİN YAYIN ESASLARI

Harp Sanat Yayınevi, şanlı Silahlı Kuvvetlerimizde yıllarca görev yapmış olan emekli bir subay tarafından ülkemizdeki askeri tarih çalışmalarına katkı sağlamak için 2021 yılında kurulmuştur. Bilimin ışığını rehber edinen Yayınevimiz, Atatürkçü bir çizgide, bağımsız yayıncılık faaliyetlerinde bulunmayı temel ilke edinmiştir. Yayınevimiz, yayımlayacağı nitelikli eserlerle ülkemizde askeri tarih alanında hissedilen eksikliği gidermeyi amaçlamaktadır.

Bilindiği üzere toplumların tarihi incelendiğinde askerlikle ilgili hususların siyasi, sosyal ve kültürel alanlara doğrudan veya dolaylı etkilerinden söz edildiği görülmektedir. Bu etkilerin tespit ve değerlendirilmesinin, günümüze ve hatta geleceğe bakan yönlerinin ortaya konulmasının fert ve devlet ölçeğindeki gelişime önemli katkılar sağlayacağı üzerinde durulmaktadır.

Sosyal bilimlerde askerî konulara ağırlık veren çalışmalar, Birinci Dünya Savaşı sonrasında önem kazanmaya başlamıştır. Zamanla genel tarih araştırmaları içinde kendine özgü bir anlayışa dönüşerek askerî tarih adı altında toplanan bu alandaki çalışmalar, Batı'da XXI. yüzyılda büyük bir hız kazanmışsa da Türkçe literatürde ne yazık ki henüz arzu edilen seviyeye ulaşamamıştır.

Karakter ve kültür kodlarımızda var olan askerliğe ve ona dair çalışmalara ivme kazandırılarak bu alandaki eksikliğin nitelikli eserlerle giderilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Aksi hâlde bu boşluğun

akademik olmayan, ideolojik birtakım amaçlarla, bilgi ve belgeye dayanmayan yorumlarla ve popülist eserlerle doldurulması başka sorunları da beraberinde getirecek, ortak tarih bilincinin oluşumuna zarar verebilecektir.

Yayınevi olarak bu bilinçle, imkânlarımız nispetinde faydalı çalışmalar ortaya koymayı arzu ediyoruz. Bu alandaki akademisyen ve yazarlarla koordineli çalışmalar yürüterek akademik, tarafsız ve güvenilir kaynaklardan oluşan yerli ve yabancı nitelikli eserlerle okuru buluşturmak istiyoruz. Kuramsal kaynaklardan edebî eserlere kadar geniş bir yelpazede yapacağımız yayınlarla, askerliği meslek olarak benimseyenlerin yanında askerî tarihe ilgi duyan herkese hitap eden akademik ve edebî eserler ile başvuru koleksiyonu oluşturmaya çaba sarf edeceğiz.

Tarihin tozlu raflarında unutulmaya yüz tutmuş, sandıklarda kitli kalan hatıraların, yazma eserlerin, baskısı tükenmiş kitapların; Yükseköğretim kurumlarında büyük emekler verilerek hazırlanmış sonra atıl kalan değerli çalışmaların gün yüzüne çıkarılması için atacağımız adımlarla, bu türdeki yayınların ve disiplinler arası müşterek akademik çalışmaların artmasında teşvik edici bir rol üstlenmek istiyoruz.

Askerlik mesleğinin ilgi sahası içinde önemli bir yer tutan yönetim, liderlik, strateji ve organizasyon konularıyla yeni modellere ilham verecek çalışmaları okurla buluşturmayı da hedefliyoruz.

Askerî geleneklerin oluşturulması, geliştirilmesi ve sürdürülmesi amacıyla özellikle tarihe mal olmuş komutan ve stratejistlerin düşüncesi ve tecrübelerinin sonraki nesillere aktarılmasına hizmet edecek biyografi ve hatıratlarının yanında tenkit ve kritiklerini yayınlamayı amaçlıyoruz.

Harp tarihinin konuları dışında kalan ancak yazarı veya işlediği konu itibarıyla daha çok sosyal tarihin ve edebiyatın alanına giren eserlerin yayınlanmasının da önemli bir boşluğu dolduracağına inanıyoruz.

Her safhasını akademik bir titizlikle takip edeceğimiz, editörlük çalışmalarına önem vereceğimiz yayınlarımızda Türk Dil Kurumunun Yazım Kılavuzu'nda belirtilen esaslar çerçevesinde hareket edeceğiz.

Faydalı olabilmek niyet ve gayretiyle...

KISALTMALAR

- ö. : ölüm/vefat tarihi
M : Miladi Tarih (sonra)
TDK : Türk Dil Kurumu
H.N. : Hazırlayanın Notu

YAYINEVİNİN NOTU

Harp Sanat Yayınevi olarak askerî tarih hakkında kaleme alınmış telif eserler, hazırlanan çeviri metinler (Osmanlıcadan) ve yabancı dillerden yapılan çevirilerin yanı sıra telif hakkı bitmiş nitelikli eserleri yayımlamayı da amaçlamaktayız. Bu bağlamda Helmuth von Moltke, Colmar Von Der Goltz, Kazım Karabekir, Fevzi Çakmak, Arif Baytın, İsmail Hakkı Berkok ve Ziya Yergök gibi komutanlar; Ebubekir Hâzım Tepeyran, Mahmut Esat Bozkurt ve Süleyman Kâni İrtem gibi devlet adamları; Eyüp Sabri Akgöl ve Suphi Nuri İleri gibi siyasetçiler ile Ali Haydar Alpagut, Fevzi Kurtoğlu, Rıza Çavdarlı ve Sadettin Nüzhet Ergun gibi araştırmacılara ait eserleri de peyderpey yayımlamayı hedeflemekteyiz.

Bahsedilen eserlerin önemli bir kısmı 1930’lu ve bir kısmı ise 1940’lı yıllarda yayımlanmıştır. Bu dönemde basılan kitaplar -yaşanan alfabe değişikliği sebebiyle- hem imla kuralları konusunda yaşanan karışıklık hem de baskı tekniklerindeki yetersizlikten dolayı dilsel ve görsel olarak birtakım kusurlarla malul olduğu bilinen bir gerçektir.

Çok nitelikli kitaplar dâhil hemen hemen hepsinde görsel bakımdan (mizanpaj) tekdüzelik hâkimdir. Kitaplardaki “konuşma cümleleri, alıntılar, iç sesler vb.” genellikle punto büyüklükleri eşit olan aynı fontlarla yazıldığından, ilgili kısımların nereden başlayıp nerede bittiğini fark etmek ancak dikkatli okumalar sayesinde mümkün olabilmektedir. Yeniden yayımladığımız eserlerde bu sorunu gidermek için şu tasarruflarda bulunduk:

1. Birkaç cümleden oluşan (bir paragraf oluşturacak kadar uzun olan) konuşma cümleleri ve alıntıları -karşılıklı konuşma arz etmiyorsa- ana metinden bir punto küçük ve soldan bir birim içeride, çift tırnak içerisinde müstakil olarak -yani ayrı bir paragraf olacak şekilde- yazdık.
2. Çift tırnaklı ifadeler içerisinde ayrıca vurgulanması düşünülen kelime ve cümleleri ise tek tırnak içerisinde gösterdik.
3. Güncelliğini yitirdiğini düşündüğümüz kelimelerin anlamlarını metin içerisinde vermeyi tercih ettik. Bunun için kelimenin ilk geçtiği yerde köşeli parantez içinde ve köşeli parantez işareti ile birlikte kelimenin anlamını ana metinden iki punto küçük yazdık. Böylelikle kelimenin anlamını bilenlerce metnin bölünmeden okunmasını sağlamaya çalıştık. Söz konusu kelime metinde birçok yerde geçiyorsa belirli aralıklarla birkaç kez aynı şekilde anlamını verdik. Eğer anlamı bilinmeyen kelime sayısı daha fazla ise kelime anlamları metin içerisinde değil dipnotlarda gösterdik.
4. Kitap, dergi, ansiklopedi, gazete isimlerini italik olarak yazdık. Gazete, dergi isimlerinin orijinalinde gazetesi, dergisi gibi kelimeler yoksa bu kelimeler küçük harfle ve düz olarak, ismin orijinalinde varsa italik ve baş harfi büyük olarak yazdık.
5. Dipnotları, ana metinden iki punto küçük ve ana metinle aynı yazı tipinde yazdık.
6. Cümle ya da paragraf içindeki -yani müstakil olmayan- konuşma cümlelerini çift tırnak içinde ve ana metinle aynı punto ile yazdık.
7. Karşılıklı konuşma cümlelerini alt alta, soldan bir birim içeriden ve başında konuşma çizgisi (uzun çizgi) olacak şekilde ve ana metinden bir punto küçük olarak yazdık.

8. Konuşma cümlelerine dâhil olmayan kelimeler (dedi, ekledi, ilave etti, söyledi vb.) ile konuşma cümlelerinin arasına virgül koyup bunları ana metinle aynı puntoyla yazdık.

9. “İç ses” türündeki konuşmaları ana metinle aynı büyüklükte ve italik olarak yazdık.

10. Köşeli parantez içinde yaptığımız -ana metne ait olmayan- ilaveleri ana metinden bir punto küçük olarak yazdık. Bunlar şiir açıklamaları gibi uzun olabileceği gibi cümledeki anlatım bozukluğunu gidermek için ekleme ihtiyacı hissettiğimiz bir kelime/kelime grubu da olabilir.

11. Kelimelerdeki “inceltme, kesme” işaretleri için Türk Dil Kurumunun güncel *Yazım Kılavuzu*'nu esas aldık.

12. Tarihî kaynaklarımızın genel itibarıyla Arap harfli metinlere dayalı olması nedeniyle kaynaklara gitmek isteyen okurların işini kolaylaştırmak ve akademik çalışmalarda takip edilen imla anlayışıyla uyumu sağlamak için tarihî şahsiyetlerin isimlerinin yazımında *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*'nin (TDVİA) imlasını esas aldık. Böylece isimlerin sonundaki “t”leri “d” olarak (Mehmet => Mehmed gibi); “p”leri “b” olarak (Recep => Receb gibi) yazdık. Yine Hayrettin => Hayreddin gibi. Keza isimlerdeki uzatma ve inceltme işaretlerinin kullanımında TDVİA'nın imlasını esas aldık. Mesela Pîrî, Kanûnî gibi.

13.-oğlu, -zade kelimelerini kendisinden önce gelen isimle birleşik yazdık. Mesela Müezzinoğlu Ali Paşa, Ömeroğlu Turhan Bey gibi.

Bu ölçütlere göre yeniden yayımlayacağımız eserlerin kültür hayatımıza katkı sağlamasını temenni ediyoruz.

HAZIRLAYANIN NOTU

Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda genişleme istikameti batı yani Bizans coğrafyası olmuştur. Bizans'ın Anadolu'daki şehirleri İznik ve Bursa'yı alan Osmanlıların hedefi Rumeli'dir. Orhan Gazi'nin oğlu Süleyman Paşa, 1352 yılında Bizans İmparatoru Kantekuzenos'un yardımına 10.000 kişi ile gittiğinde yeni hedefi de bellidir: Rumeli.

1354 yılında Süleyman Paşa'nın Çimpe Kalesi'ni kesin olarak alması ile Rumeli ve Balkanların fetih ve iskân süreci başlamıştır. 19. yüzyılın başına kadar da Osmanlıların Rumeli ve Balkanlarda mutlak hâkimiyeti devam edecektir. Fransız İhtilali (1789) ve dâhilî sebeplerin hızlandırdığı sosyal ve siyasi gelişmeler karşısında Osmanlı Devleti Balkanlarda bir dizi problemle karşılaşmaya başlar. Bu süreçte ilk olarak Edirne Anlaşması (1829) ile Mora Yarımadası'ndaki Rumlar; Berlin Anlaşması (1878) ile Sırp, Karadağlılar ve Romenler Osmanlı hâkimiyetinden ayrılacaklardır. Bu yüzyıl Balkanlar için isyan, ihtilal ve harplerin yaşandığı uzun ve yıpratıcı bir dönem olmuştur. Bu sürecin son aşamasında ise komitacılar eli ile yürütülecek Bulgarların bağımsızlık mücadelesi sahne alır. Bulgarlar Berlin'de müstakil bir prenslik hâlini alsalar da henüz siyasi bağımsızlığını kazanamamışlardır.

Yayıma hazırladığımız bu eser Balkanlar ve Rumeli'deki bu hâkimiyet mücadelesinin askerî, siyasi ve sosyal tarihini ele almaktadır.

Yazarın ifadesi ile "hemen hemen ölmüş ve adı sanı tarihe karışmış bir milletin tekrar dirilebilmesi için hariçten dâhilden birçok yardımlara, birçok fedakârlıklara" ihtiyaç duyan Bulgarların bağımsızlık

hareketi tarihi, bugün dahi mutlak barışın hâkim olamadığı bu coğrafyanın acı hikâyesini barındırmaktadır.

Osmanlı askerî ve siyasi hayatında bir kara leke olarak adlandırılacak Balkan hezimetinin de sebeplerine değinen bu eserin yeniden yayımlanması Türk milletinin, gelecekte aynı durumu yaşaması durumunda ibret almasına imkân verecektir.

Eserin ilk baskısı, dil devriminin vücut bulmaya başladığı 1936 yılında Genelkurmay Başkanlığınca yapılmıştır. Bu yıllarda Türkçe imla kuralları henüz yerleşmemiştir. Bu nedenle eser, bazı imla hataları içermektedir. İmla hatalarını Türk Dil Kurumu'nun (TDK) güncel *Yazım Kılavuzu*'nu esas alarak düzelttik. Bununla birlikte -yer ve isimlerde gerekli gördüğümüz tashihler haricinde- eserin diline sadık kalmaya özen gösterdik. Yine günümüzde kullanımı tercih edilmeyen bu nedenle okuyucunun anlamını bilmediği kelimelerin eş anlamlılarına köşeli ayraç içinde yer verdik.

Metin içinde yer ve adların imlalarını mümkün mertebe düzeltmeye çalıştık. Metne yaptığımız her türlü ilaveleri köşeli ayraç ([ ]) içinde verdik. Yazarın kendi dipnotları dışında tarafımızca verilen dipnotların sonuna hazırlayanın notu anlamında [H.N.] ibaresi koyduk. Eserden istifadeyi kolaylaştırmak için yer ve isimlerin ağırlıkta olduğu bir Dizin hazırladık.

Eserin yeniden yayımını gerçekleştiren Harp Sanat Yayınevinin yönetici ve çalışanlarına teşekkür ediyorum.

Nuh EŞREFOĞLU

Bursa, 03.11.2024